

HUR FUNKAR OCH STYR NORMER OCH HUR KAN NORMKRITIK BEFRIA?

Lotta Björkman: Lärare, föreläsare, författare

INTRODUKTION

LOTTA BJÖRKMAN

- Arbetat i 13 år som **gymnasielärare** i samhällskunskap och drama
- Bakgrund inom **RFSU-Stockholm** som **sexualinformatör** och ideellt engagerad
- Sedan 2007 **utbildare och författare** inom **normkritik, pedagogik och kreativa metoder**
- **Adjunkt i pedagogik** på Södertörns högskolas interkulturella förskolelärarprogram
- **Redaktör** för en kommande antologi om normkritisk pedagogik (med forskaren Janne Bromseth)

NORMKRITIK OCH NORMER?

- **Gallup:** Normkritiska perspektiv?
- **Övning:** Armarna i kors

NORMER?

NORMER MÄRKS I VÅRT SPRÅK OCH BILDSPRÅK

Omsorg, hjälp och vård	
Akut hjälp	⊕
Boenden	⊕
Demensteam	⊕
Dödsfall och begravning	⊕
Familj, stöttning och ekonomi	⊕
Familjerådgivning	
Frivilligt arbete och organisationer	
Funktionshinder	⊕
Färdtjänst och riksferdtjänst	⊕
Hjälp i hemmet	⊕
Hjälpmedel och bostadsanpassning	⊕
Invandring och integration	⊕
Konsumentinformation	

Skriv ut Dela Kontakt

Familjerådgivning i Jämtlands län

Vi erbjuder samtal för par, familjer och enskilda som befinner sig i samlevnadssvårigheter och/eller relationskriser. Det kan t ex handla om att...

- ni har svårt att tala med- och förstå varandra
- det blev en oväntad stor omställning när ni fick barn
- ni har svårt att finna lösningar på gemensamma problem

NORMER OCH RELATIONER?

A

B

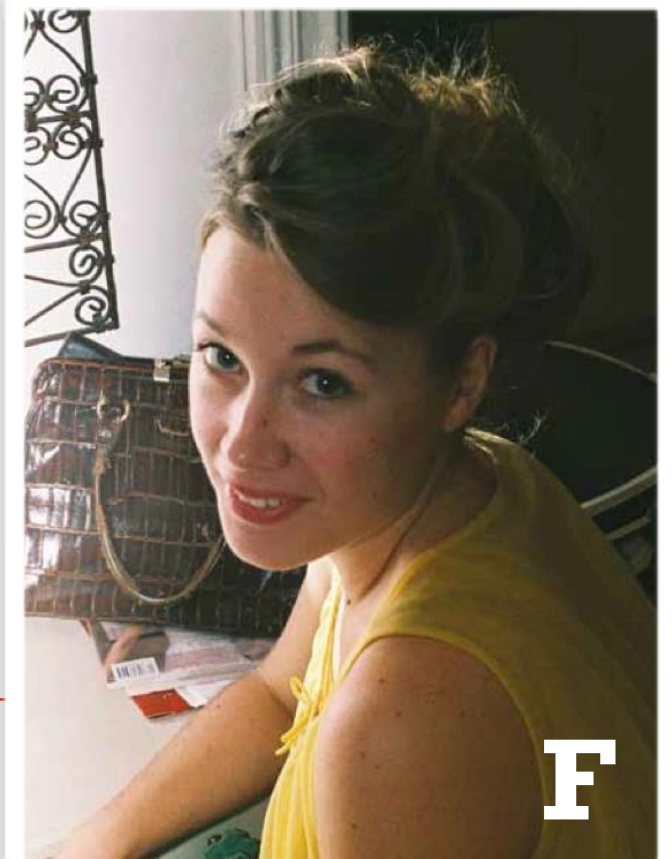
C

D

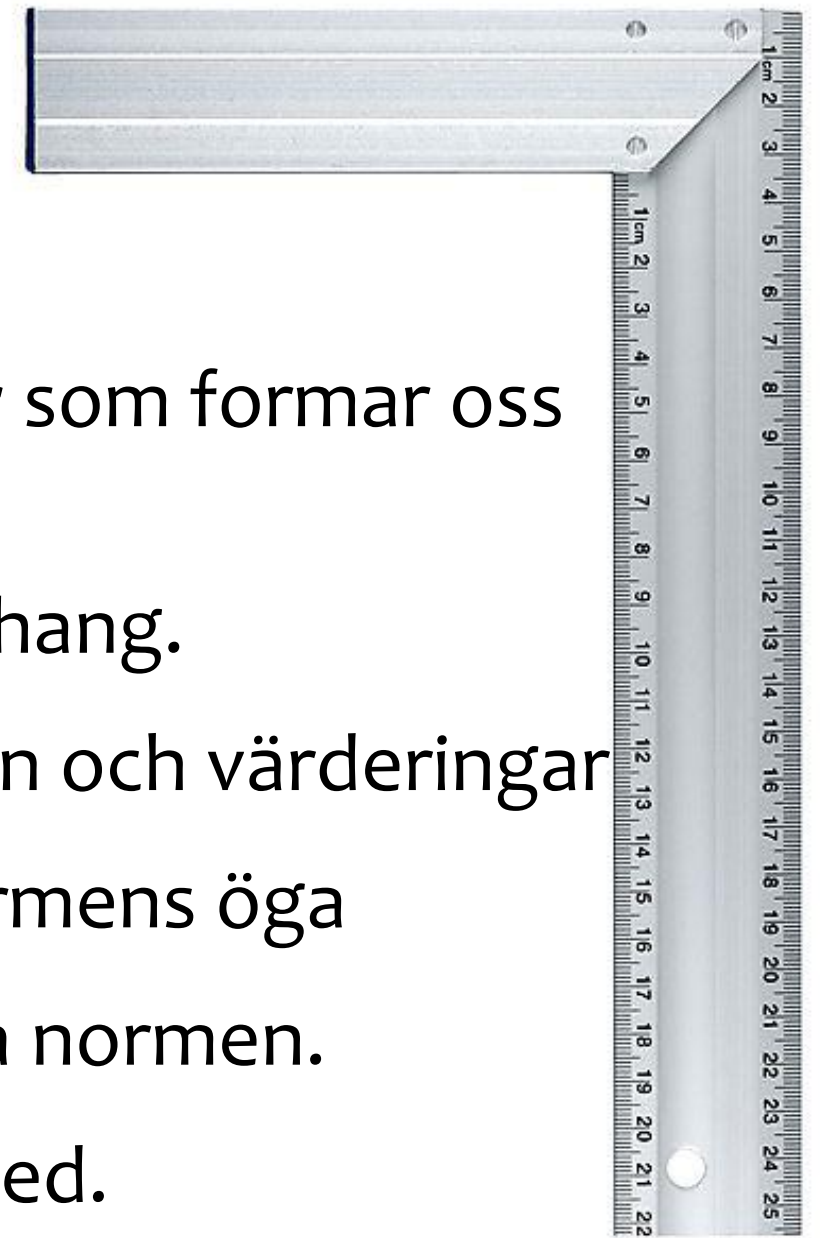
E

F

NORMER? γνώμων

- **Oskrivna sociala regler eller förväntningar** som formar oss och våra relationer till andra.
- **Skiftar** beroende på tid, plats och sammanhang.
- **Anger ramar gränser** för åsikter, beteenden och värderingar
- **Osynliga** men blir synliga när de bryts = normens öga
- **Exkluderar** de som inte vill eller kan tillhöra normen.
- **Ideal/nollpunkter** som allt annat jämförs med.
- **Fördelar makt**, ju närmare det normativa desto mer makt

OLIKA SLAGS NORMER

- **Möjliggörande normer** bidrar till mellanmännskligt samspel, solidaritet, sammanhållning och gemenskap.
De är demokratiserande!
- **Begränsande normer** styr och kontrollerar människor på ett negativt sätt och bidrar till att människor exempelvis inte vågar vara sig själva eller utesluts i undervisningen/verksamheten.
De diskriminerar!

EXEMPEL PÅ BEGRÄNSNING

På förskolans gård tar Pierre Elins mössa och lägger den i vattentunnan. Elin blir arg och säger till pedagogen. Pedagogen svarar att Pierre nog ville visa att han tycker om Elin, men inte vågade göra det på något annat sätt. Han busade ju bara lite. Mössan går att torka.

Nordenmark, L. & Rosén, M. 2008

NORMER ÄR INTERSEKTIONELLA

DISKUSSION

- **Med den/de bredvid:**

Normer som styr på ett begränsande sätt i ditt arbete med SRHR?

Pedagogsituationen översatt till ditt arbete med SRHR-frågor – vad skulle det kunna innebära?

NORMKRITISKA PERSPEKTIV

Själva poängen med normkritik handlar inte så mycket om vad man lär sig, utan om att se vad man inte lär sig annars. Alla osynliga gränser som vi inte annars lär oss se blir tydliga. Typ "att bli seende"

Niklas - elev

NORMKRITISKT PERSPEKTIV

- Ett **perspektiv och ett förhållningssätt** på det egna arbetet och yrkesrollen, inte ett mål i sig!
- Bygger dels på förmågan till och intresset för **självreflektion**– det vill säga ett kritiskt perspektiv på den egna normativa förförståelserna och den egna erfarenheten..
- ..och ett konstant norm- och maktkritiskt perspektiv på **alla aspekter av det egna arbetet** och en **nyfikenhet** på vad som då upptäcks.

NORMKRITISKT PERSPEKTIV

- Dessa upptäckter bidrar till lärande som möjliggör **fler medvetna val** som kan bidra till inkludering
- Detta genom att **utmana monokulturella föreställningar** för att bidra till en differentierad normalitet.
- Målet är att skapa **mer utrymme för att vara, veta och välja**.
- Från början en **reaktion mot toleransperspektivet**

TOLERANSÖVNINGEN

A: Jag ser att du har en randig tröja på dig idag. Det är helt okej för mig / jag har inga problem med det

B: Tack

TOLERANS = MAKTBEVARANDE

- Bara **normen** har **makten** att tolerera
- **Tolerans** fokuserar **avvikaren** och **befäster** normer–
normkritik fokuserar och **utmanar** normer
- *Tolerans är välvilligt bevarande,
normkritik är medvetet förändrande*

NORMKREATIV YRKESPERSON

NORMKREATIVITET

- **Normkritik är analysen** som synliggör normer och strukturer samt deras konsekvenser
- **Normkreativitet (Settings)** handlar om att **förändrade handlingar** utifrån analysen.

ETT STEG FRAM – I HUVUDET

- Jag kan gå hand i hand på stan med den jag är ihop med utan att få obehagliga blickar eller glåpord riktat mot mig.
- Jag har aldrig fått väldigt obehagliga sexuella inviter, beröringar eller blickar.
- Jag har aldrig haft några större ekonomiska problem.
- De högtider jag känner mig mest knuten till har en röd färg i almanackan.
- Min jobbansökan har nog aldrig blivit bortsorterad på grund av mitt namn.
- Jag kommer in i byggnader utan problem - även om det bara finns trappor.

FORTS. ETT STEG FRAM

- Ingen har någonsin varit aggressiv mot mig för att jag har ”fel kön”.
- Jag kan se och höra den här föreläsningen utan större problem eller hjälpmedel.
- Jag har aldrig tvekat att komma ut med min sexuella läggning eller könsidentitet i klassen eller på jobbet.
- Jag har aldrig reflekterat över att min position i klassen, i föreningen eller på arbetet beror på min hudfärg.
- Jag kan se relationer och sexualitet i samhället som jag kan känna igen mig i.

ATT FUNDERA ÖVER..

- Hur **påverkar *min egen* normpositionen och min förförståelse mina perspektiv** och på vilka sätt?
- Vad kan det få för **konsekvenser** för mitt eget arbete – både **möjliggörande och begränsande**?

SJÄLVREFLEKTION!

- Den **grundläggande förutsättningen** för ett normkreativt yrkesutövande
- **Vi är styrda** av vår förförståelse, samhällets påverkan och vår egen position.
- När vi i vårt yrkesutövande har **makt över andra** behöver vi **förstå detta** för att nyfiket kunna utveckla vårt yrkesutövande i en mer **inkluderande riktning**.

MISSTAG – EN FÖRUTSÄTTNING

- **Våra misstag hjälper oss** att få syn på vår oreflekterade och omedvetna förförståelse.
- Att vara intresserad av och **ödmjuk inför allas våra misstag och där vi inte har koll** är en utgångspunkt när vi försöker utveckla en normkreativ yrkespraktik

NORMKREATIV YRKESPRAKTIK

MAKRO OCH MIKROHANDLINGAR

- **Makrohandlingar:** Riktade satsningar som skapar ökad kunskap om normer i verksamheten och organisatoriska förändringar som utmanar dessa.
- **Medvetna och inkluderande mikrohandlingar**
Motverkar mikroaggressioner (Pierce, 1970). Små, vardagliga och inkluderande förskjutningar och val som utmanar normativa föreställningar och som förändrar på riktigt.

EXEMPEL INKLUDERANDE MIKROHANDLING

MIN VECKA

Jag heter Henrik

Jag är 9 år

Jag bor Krukmakargatan 32

Min mamma heter Hanna

Min pappa heter Anders

Mitt/mina syskon hebis

Det bästa med Tuff Tuff är att man går ut

Min favoritlek är att man leker med kompisar

Jag är bra på att bygga

Jag vill lära mig att tända ljus

Min favoriträtt korv med rödsås

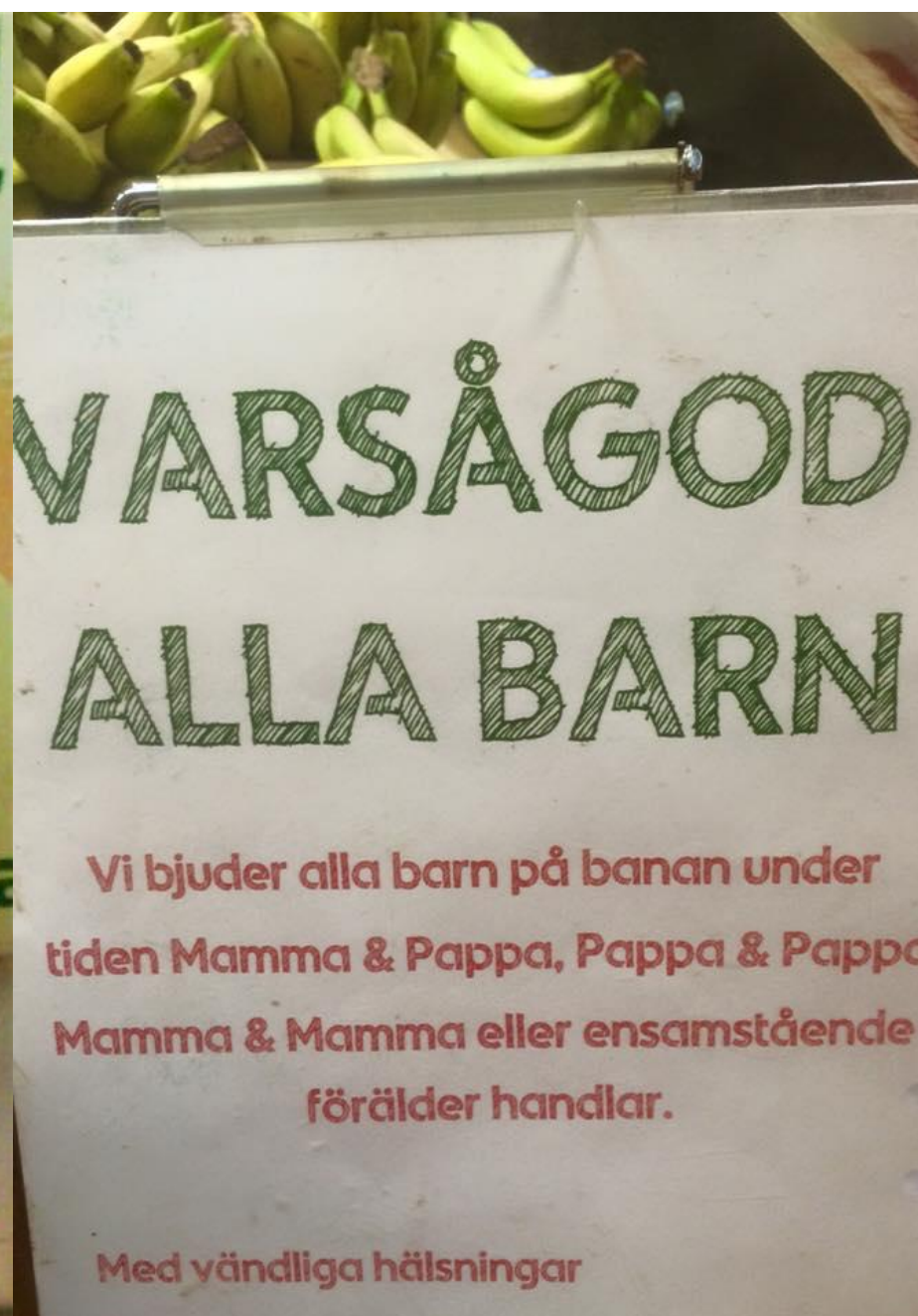
Min favoritfärg svart, lila och blå

När jag blir stor vill jag jaga drakar

Mitt boktips _____

EXEMPEL INKLUDERANDE MIKROHANDLING

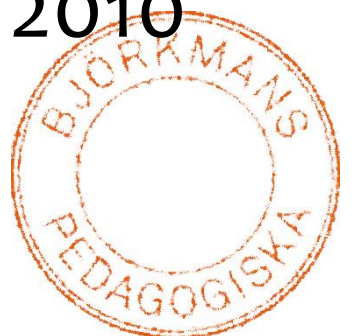
EXEMPEL EXKLUDERANDE MIKROHANDLING

”Jag fick träffa en läkare som började prata om att skicka mig till en urolog, jag visste att jag inte skulle dit för jag har inget manligt könsorgan. Jag har inget manligt könsorgan sa jag ganska tydligt.

Så du är kvinna, sa hon. Nej, jag är inte kvinna, jag har ingen kuk. Då sa hon: Ja nämen då är du kvinna alltså, har du opererat om dig? Då gör vi så att vi skriver en remiss dit i alla fall, det blir spännande för dem.

Det kändes inte okej, det kändes tröttsamt och kränkande”

Ur: Upplevelser av diskriminering-rapport, DO 2010

EXEMPEL INKLUDERANDE MIKROHANDLING

”Vi pratade om en person som jag hade varit kär i och då blev jag tvungen att säga hennes pronomen. Kuratorn undvek att använda pronomen om personen tills jag hade använt ett.”

20 år, queer, tjej

Ur: Är du kille eller tjej?

FUNDERA!

- Möjliga normkreativa, inkluderande, mikrohandlingar i mitt arbete med SRHR?

AVSLUT

Hjärnan kategoriserar allt, men vi är inte slavar under normerna. Om vi är medvetna om dem behöver vi inte vara så rädda för att omvärdera. Det är kul att inse hur stor makt vi har över vad vi tar in. Det får oss att känna oss ganska vuxna och det är något gymnasieelever gärna vill.

Arash - elev

TACK!

www.bjorkmanspedagogiska.se

